

<i>Sygn. akt</i>	<i>III AUa 614/12</i>
------------------	-----------------------

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia **19 września 2012 r.**

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

	Przewodniczący:	SSA Irena Mazurek
	Sędziowie:	SSA Urszula Kocyłowska (spr.) SSA Marta Pańczyk-Kujawska
	Protokolant	st.sekr.sądowy Elżbieta Stachowicz

po rozpoznaniu w dniu **19 września 2012 r.**

na rozprawie

sprawy wniosku **A. S.**

z udziałem zainteresowanej Firmy Handlowo-Uslugowej (...)
w W.

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.**

o ustalenie obowiązku ubezpieczenia

na skutek apelacji obu stron

od wyroku **Sądu Okręgowego w Krośnie**

z dnia **3 kwietnia 2012 r.** sygn. akt **IV U 307/12**

uchyla zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. z dnia 20 grudnia 2011 roku i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania bezpośrednio temu organowi rentowemu.

Sygn. akt : III AUa 614/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 20 grudnia 2011 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. stwierdził, iż wnioskodawca A. S. w okresie od dnia 1 kwietnia 2006 roku do dnia 31 lipca 2007 roku nie podlegał ubezpieczeniu emerytalnemu oraz rentowemu i chorobowemu z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę nakładczą zawartą z płatnikiem składek FHU (...) K. S. z siedzibą w W.. W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, iż przez zawarcie przedmiotowej umowy o pracę nakładczą strony zmierzały jedynie do obejścia przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez zwolnienie ubezpieczonego z obowiązku opłacania składek od wyższej podstawy wymiaru z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej. Jako podstawę prawną decyzji organ rentowy wskazał art. 38 ust. 1 i art. 83 ust. 1 pkt. 1 i 2 oraz art. 68 ust. 6, art. 6 ust. 1 pkt. 2 i 5, art. 9 ust. 2, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt. 2 i 4, art. 18 ust. 1 i 8 ustawy z dnia 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2009 r. nr 205, poz. 1585) w zw. z art. 58§ 1 i 2 kc oraz § 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących prace nakładczą (Dz. U. z 1976 r. nr 3 poz. 19 ze zm.).

Skarżąc powyższą decyzję odwołaniem wnioskodawca A. S. wniósł o jej uchylenie w całości, dowodząc w uzasadnieniu, iż uzyskiwane z tytułu zawartej umowy o pracę nakładczą dochody stanowiły dla niego dodatkowe źródło finansowania, w konsekwencji czego miał prawo do wyboru tytułu ubezpieczenia.

Podniósł również, że złożył w organie rentowym stosowne wyjaśnienia na piśmie, a ich pominięcie przy wydawaniu zaskarżonej decyzji przez organ rentowy narusza art. 123 § 1 ordynacji podatkowej.

Pozwany organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania podtrzymując stanowisko zaprezentowane w zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krośnie wyrokiem

z dnia 3 kwietnia 2012 roku zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego i stwierdził, iż A. S. w miesiącach sierpień i listopad 2006 roku oraz lutym i maju 2007 roku podlegał ubezpieczeniom społecznym : emerytalnemu, rentowemu i chorobowemu z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę nakładczą zawarta z FHU (...) K. S. w W.. W pozostałym zakresie odwołanie wnioskodawcy oddalił. Sąd Okręgowy ustalił, iż wnioskodawca A. S. prowadzący własną działalność gospodarczą w dniu 1 kwietnia 2006 roku zawarł z firmą (...) S. K. umowę o pracę nakładczą na czas określony do dnia 31 grudnia 2006 r. Zgodnie z jej treścią odwołujący miał wykonywać pracę polegającą na przeprowadzaniu ankiet. Strony ustaliły, iż wykonawca winien przeprowadzić co najmniej 38 ankiet w ciągu miesiąca. Ustaliły również, że stawka za przeprowadzenie jednej ankiety wynosi 10 zł. Zgodnie z treścią tej umowy praca nakładcza świadczona na jej podstawie nie stanowiła dla wnioskodawcy wyłącznego ani głównego źródła utrzymania. Kolejną umowę o tożsamym brzmieniu strony zawarły również na okres od 1 stycznia 2007 roku do 31 lipca 2007 roku. Umowy te w zakresie wielkości dochodów ustalonym ich treścią były realizowane przez wnioskodawcę jedynie w sierpniu i listopadzie 2006 roku oraz w lutym i maju 2007 roku. W pozostałych miesiącach uzyskiwane przez wnioskodawcę wynagrodzenie nie przekraczało kwoty 380 zł i kształtowało się na poziomie około 50 zł. Z tytułu zawartej umowy wnioskodawca został zgłoszony do ubezpieczenia społecznego, a nakładca będący płatnikiem uiszczal składowki proporcjonalnie do uzyskiwanego przez wnioskodawcę wynagrodzenia. W tych okolicznościach Sąd Okręgowy uznał, iż z tytułu pracy nakładczej wnioskodawca podlegał ubezpieczeniom społecznym jedynie w miesiącach, w których z tytułu pracy nakładczej osiągał wynagrodzenie w kwocie co najmniej 380 zł, tj. w miesiącach lipcu i listopadzie 2006 roku oraz lutym i maju 2007 roku. W pozostałych okresach nie spełniał bowiem przesłanek z rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących prace nakładczą (Dz. U. z 1976 r. nr 3 poz. 19 ze zm.). Sąd Okręgowy zaznaczył, iż zawarcie przez strony przedmiotowych umowy o pracę nakładczą nie miało na celu obejścia prawa, bowiem zamiarem wykonawcy – zgodnie z jego zeznaniami – było osiągnięcie w przyszłości zarobku rzędu tysiąca złotych miesięcznie. Podstawę wydanego orzeczenia stanowił przepis art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.

Powyższy wyrok został zaskarżony zarówno przez wnioskodawcę jak i pozwany organ rentowy.

W wywiezionej od powyższego orzeczenia apelacji wnioskodawca skarżąc wyrok ten w zakresie w jakim Sąd Okręgowy wniesione przez niego odwołanie oddalił, zarzucił nieuwzględnienie przez Sąd argumentów odnoszących się do braku po jego stronie wpływu na ilość zlecaanej pracy nakładczej, a w konsekwencji określenia podstawy ubezpieczeń społecznych z tytułu jej wykonania. W konkluzji wniósł o objęcie ubezpieczeniami społecznymi z tytułu wykonywanej pracy nakładczej w okresach, w których Sąd Okręgowy oddalił wniesione przez niego odwołanie.

W apelacji wywiezionej przez organ rentowy, apelujący skarżąc wydane orzeczenie w zakresie w jakim Sąd Okręgowy zmienił weryfikowaną decyzję z dnia 20 grudnia 2011 roku zarzucił błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, iż w miesiącach sierpniu i listopadzie 2006 roku oraz w lutym i maju 2007 roku wnioskodawca A. S. świadczył prace na podstawie ważnie zawartych umów o prace nakładczą, w sytuacji gdy zamiar obejścia prawa był przez strony tych umów realizowany przez cały okres ich trwania. Dalej zarzucił naruszenie prawa materialnego przy wskazaniu art. 9 ust. 2 w zw. z art. 6 ust. 1 pkt. 2 i 5 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 58§1 k.c. przez przyjęcie że odwołujący w wykazanych okresach spełniał warunki umożliwiające dokonanie wyboru tytułu do podlegania ubezpieczeniom społecznym, przez wskazanie pracy nakładczej jako takiego tytułu. W konkluzji pozwany organ wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia i oddalenie odwołania w całości, względnie jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie zważył, co następuje:

Wniesione apelacje obu stron są skuteczne o tyle, o ile wywołują konieczność uchylenia zarówno zaskarżonego wyroku jak i poprzedzającej go decyzji organu rentowego i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania bezpośrednio temu organowi rentowemu.

Podane rozstrzygnięcie jest konsekwencją ustalenia istnienia istotnych braków już w samej decyzji organu rentowego i ich nieuzupełnieniem w toku postępowania odwoławczego. I tak każda decyzja, od której przysługuje odwołanie do sądu powszechnego winna spełniać kryteria pozwalające na jej stosowną kontrolę. Ustawa z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych nie zawiera własnego uregulowania w tym zakresie. Jednak przepis art. 123 cytowanej ustawy pozwala na właściwe zastosowanie treści przepisu art. 107 k.p.a. A z tej ostatnio przywołanej normy wynika jednoznacznie, iż decyzja organu rentowego poza samym rozstrzygnięciem musi zawierać wskazanie faktów uznanych przez organ rentowy za udowodnione, dowodów z których korzystał wydając decyzję, przyczyn dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej. I dopiero tak skonstruowana decyzja pozwala na skuteczną i wszechstronną kontrolę ze strony sądu. Odnosząc te uwagi do przedmiotowej decyzji należy stwierdzić, że treść rozstrzygnięcia znajdującego się w aktach przedstawionych przez organ rentowy wraz z odwołaniem do Sądu pierwszej instancji wspomnianych podstawowych kryteriów nie spełnia. Dołączony do akt sprawy dokument przedstawia orzeczenie organu w przedmiocie braku podstaw do uznania możliwości podlegania wnioskodawcy ubezpieczeniom społecznym w związku z umowami o pracę nakładczą zawartymi z płatnikiem i poza sformulowaniem samego rozstrzygnięcia i zaprezentowaniem stanowiska organu rentowego, iż przedmiotowe umowy o pracę nakładczą są nieważne gdyż mają charakter pozorny i zmierzają w istocie do obejścia prawa poprzez umożliwienie wnioskodawcy wyboru tytułu ubezpieczeń społecznych na co wskazuje wielkość zadeklarowanych co miesięcznych kwot podstaw wymiaru składek i ich znacząca różnica w stosunku do minimalnej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu równolegle prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej. W uzasadnieniu decyzji nie przytoczono żadnych faktów indywidualizujących relację stron przedmiotowych umów o pracę nakładczą. Nie dołączono także żadnej dokumentacji – poza przedstawieniem w formie wypisu z danych systemowych wielkości deklarowanej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne – która pozwalałaby na dokonanie tego typu indywidualnych ocen. Treść zeznań osoby, (której niezbyt czytelny protokół w formie kopii dołączono) nie odnosi się wprost do stron przedmiotowego stosunku prawnego. Tymczasem dla prawidłowości oceny konieczne są dane pozwalające na ustalenie zamiaru stron umów w chwili ich zawierania. Tylko bowiem taka ocena – a nie późniejsza realizacja umowy w postaci wielkości deklarowanej kwoty podstawy wymiaru składki – jest istotna dla ustalenia czy zawierane umowy były nieważne z uwagi na zamiar obejścia prawa wynikający z treści art. 58 k.c. Wspomniany brak nie został uzupełniony w toku postępowania sądowego w Sądzie Okręgowym

pomimo istnienia podstaw prawnych umożliwiających tego typu działania (art. 468 k.p.c.). Przeprowadzony dowód z przesłuchania wnioskodawcy ograniczył się w zasadzie do ustalenia faktów znanych z dokumentów. Kwestie istotne a to czy i jak strony zamierzały realizować swoje obowiązki wynikające z umów winny być ustalone na podstawie zeznań obu stron. Ponadto Sąd pierwszej instancji także nie uzasadnił dlaczego uznał przedmiotowe umowy za ważne w przypadku czterech miesięcy ich realizacji, a w pozostałym zakresie przyjął zasadność rozstrzygnięcia organu rentowego. Jeżeli decydująca była w tym względzie wielkość deklarowanej kwoty miesięcznej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne to należy zauważyć, iż w przypadku osób świadczących pracę w ramach umów o pracę nakładczą ustawodawca w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych nie przewidział minimalnej kwoty deklarowanej podstawy wymiaru składki. Obowiązek ustalenia wielkości pracy wynika z norm rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą na co wielokrotnie zwracano uwagę w orzecznictwie (np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 września 2010 roku w sprawie sygn. akt I UK 91/10 opublikowany w LEX nr 653668). I tylko ustalenie, że już w chwili zawierania umowy strony nie miały zamiaru jej realizować w podanej części może w konsekwencji rodzić pogląd o nieważności umowy. Stanowisko Sądu pierwszej instancji jest trudne do rozszyfrowania gdy uwzględnimy dodatkowo, iż w końcowej części sporządzonego uzasadnienia wskazał, iż nie uważa aby umowy stanowiły przejaw obejścia prawa. Pogląd ten nie został w żadnej mierze uzasadniony. Obszerniejsze przedstawienie stanu w toku postępowania nie stanowi podstawy umożliwiającej pominięcie podanych braków decyzji. Tym bardziej, iż zakres tych braków uprawnia do uznania, że dyskwalifikuje on decyzję jako akt administracyjny i tym samym musi być uwzględniony w sądowym postępowaniu odwoławczym (np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2011 roku w sprawie sygn. akt II UK 271/10 opublikowany w LEX nr 817528). Należy w tym miejscu zauważyć, iż w postępowaniu dowodowym także na etapie odwoławczym organ rentowy posiadający przymiot strony winien wykazywać się większą aktywnością dowodową. W przeciwnym wypadku poniesie skutki swojej biernej postawy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 marca 2000 roku w sprawie sygn. akt II UKN 444/99 opublikowany w OSNAPiUS 2001/17/543).

Reasumując Sąd Apelacyjny uznał, iż występujące uchybienia w zawartości decyzji organu rentowego jak i jego postępowania wyjaśniającego uniemożliwiają właściwą kontrolę decyzji. Z tego powodu wydane orzeczenie przez Sąd pierwszej instancji należy uznać za przedwczesne tym bardziej, iż przeprowadzone w trakcie czynności odwoławczych postępowanie dowodowe nie pozwala na dokonanie stanowczych ustaleń. Uchylenie zarówno wyroku Sądu Okręgowego jak i poprzedzającej go decyzji organu rentowego z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania organowi rentowemu będzie zobowiązywało organ rentowy do dokonania ustalenia i wskazania konkretnych okoliczności z przebiegu całego postępowania z powołaniem się na konkretne okoliczności faktyczne jak i podstawy prawne, które pozwalały mu na dokonanie ustalenia nieważności przedmiotowych umów o prace nakładcze.

Orzeczenie Sądu Apelacyjnego znajduje swoją podstawę prawną w treści powołanych przepisów prawa i art. 477^{14a} k.p.c.